

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

**MENDIM JURIDIK I AVOKATIT TË POPULLIT TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS
NË CILËSINË E MIKUT TË GJYKATËS (AMICUS CURIAE)**

Për

Gjykatën e Apelit

Ankesa nr.215/2018

në lidhje me

Inicimin në Gjykatën Kushtetuese të Ligjit Nr. 03/L-179 për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës dhe vlerësimin e pajtueshmërisë me dispozitat kushtetuese

Prishtinë, më 4 korrik 2018

Qëllimi

1. Qëllimi i këtij mendimi të dhënë nga Avokati i Popullit, në cilësinë e mikut të gjykatës (amicus curie), është njoftimi i Gjykatës së Apelit për mundësinë e kësaj gjykate që ta iniciojë në Gjykatën Kushtetuese procedurën për vlerësimin e pajtueshmërisë së Ligjit Nr. 03/L-179 për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës.

Baza ligjore e veprimit të Avokatit të Popullit

2. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 132, paragrafi 1, përcakton se : *“Avokati i Popullit mbikëqyr dhe mbron të drejtat dhe liritë e individëve nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike”*.
3. Neni 135, paragrafi 3, përcakton se: *“Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa, nëse vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga ana e organeve të administratës publike dhe organeve të tjera shtetërore”*.
4. Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, neni 16, paragrafi 9, përcakton se: *“Avokati i Popullit mund të paraqitet në cilësinë e mikut të gjykatës (amicus curiae) në proceset gjyqësore që kanë të bëjnë me të drejtat e njeriut, çështjet e barazisë dhe mbrojtjes nga diskriminimi”*.
5. Neni 18, paragrafi 1, nën-paragrafi 1.6, përcakton se Avokati i Popullit ka përgjegjësi: *“t’i publikojë njoftimet, mendimet, rekomandimet, propozimet dhe raportet e veta”*.

Përshkrimi i rastit

6. Më 22 mars 2018, Avokati i Popullit ka pranuar ankesë nga z. Sami Mazreku përfaqësues i tetë (8) kompanive të sigurimeve, lidhur me kontestimin e nenit 14, paragrafi 1, nën-paragrafi 1.7, të Ligjit Nr. 03/L-179 për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës.
7. Po ashtu, më, 30 mars 2018, Avokati i Popullit ka pranuar ankesë nga znj. Vjosa Misini – Qehaja dhe z. Ardian Rexha, përfaqësues të kompanisë së sigurimeve “Illyria” lidhur me kundërshtimin e nenit 14, paragrafi 1, nën-paragrafi 1.7, të Ligjit Nr. 03/L-179 për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës.
8. Ndër të tjera, Avokati i Popullit vëren se rasti Misini – Qehaja dhe Rexha gjendet në Gjykatën e Apelit, e cila ka në shqyrtim ankesën e ankuesve kundër Aktgjykimit të Gjykatës Themelore në Prishtinë, C.nr 546/13, e cila ka detyruar ankuesit që ti përmbushin detyrimet për Kryqin e Kuq të Kosovës, të cilat detyrime rrjedhin nga dispozitat e Ligjit Nr. 03/L-179 për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës, konkretisht neni 14, paragrafi 1, nënparagrafi 1.7.

Analiza ligjore dhe konstatimet e Avokatit të Popullit

9. Vlerësimet dhe konstatimet e Avokatit të Popullit, lidhur me këtë çështje bazohen në të drejtat e garantuara me Kushtetutën e Republikës së Kosovës (Kushtetuta), Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut dhe Protokollat e saj (KEDNJ).

10. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 24, paragrafi 1, përcakton se: *“Të gjithë janë të barabartë para ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim.”*
11. Neni 46, paragrafi 1, përcakton se: *“E drejta e pronës është e garantuar”*.
12. Neni 113, paragrafi 8, përcakton se: *“Gjykatat kanë të drejtë t’i referojnë Gjykatës Kushtetuese çështje përkitazi me përputhshmërinë kushtetuese të një ligji, nëse ajo përputhshmëri është ngritur gjatë procedurës gjyqësore dhe gjykata referuese nuk është e sigurt për përputhshmërinë e ligjit të kontestuar me Kushtetutën dhe nëse vendimi i gjykatës referuese për rastin e caktuar, varet nga përputhshmëria e ligjit në fjalë”*.
13. Konventa Evropiane për të Drejtat dhe Liritë Themelore të Njeriut, Protokolli 1, neni 1 përcakton se *“Çdo person fizik ose juridik ka të drejtën e gëzimit paqësor të pasurisë e tij”*.
14. Ligji Nr.03/L-179 për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës, neni 14, paragrafi 1, nënparagrafi 1.7, përcakton se:
“Për realizimin e detyrave dhe obligimeve të përcaktuara me këtë ligj Kryqi i Kuq i Kosovës siguron mjete financiare nga:
[. . .]
“sigurimi i obligueshëm i automjeteve, një përqind (1%) nga bruto primi i vlerës së sigurimit të automjetit”.
15. Avokati i Popullit thekson se Kushtetuta dhe KEDNJ me dispozitat e tyre garantojnë çdo personi fizik dhe juridik të drejtën e pronës.
16. Sipas dispozitave ligjore të Ligjit për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës, Kryqi i Kuq siguron mjete financiare nga sigurimi i obligueshëm i automjeteve, përkatësisht 1% nga bruto primi i vlerës së sigurimit të automjetit.
17. Avokati i Popullit vëren se në një rast krejtësisht të ngjashëm, Gjykata Kushtetuese e Kroacisë ka nxjerrë vendim nr. U-I-2441, U-I-1107/2002 të datës 12 shkurt 2003, sipas të cilit janë shfuqizuar neni 12, paragrafi 3 dhe neni 24, paragrafi 1, pika 1 të Ligjit për Kryqin e Kuq të Kroacisë. Dispozitat e shfuqizuara nga Gjykata Kushtetuese e Kroacisë kanë përmbajtje krejtësisht të ngjashme me nenin 14, paragrafi 1, nënparagrafi 1.7 të Ligjit për Kryqin e Kuq të Republikës së Kosovës.
18. Gjykata Kushtetuese e Kroacisë kishte theksuar se nëse ligjvënësi ka vlerësuar se është në interes shoqërisë që të përmirësoj kushtet e Kryqit të Kuq të Kroacisë, atëherë obligimin për mbështetjen e Kryqit të Kuq duhet ta bartin të gjitha subjektet ekonomike, në pajtim me mundësitë e tyre. Gjykata Kushtetuese e Kroacisë me këtë rast i bënë referencë Nenit 52 i Kushtetutës së Kroacisë sipas të cilit; *“Secili është i obliguar që të marrë pjesë në pagimin e borxheve publike, në pajtim me mundësitë e tyre ekonomike”*.
19. Kushtetuta e Republikës së Kosovës, Neni 119, paragrafi 2, përcakton se: *“Republika e Kosovës siguron të drejta ligjore të barabarta për të gjithë investitorët dhe të gjitha ndërmarrjet vendore dhe të jashtme”*.

20. Avokati i Popullit vëren se Sistemi Kushtetues në Republikën e Kosovës i ka njohur vetëm Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Kosovës të drejtën që të shpallë një normë juridike si të papajtueshme me Kushtetutën.
21. Po ashtu, Avokati i Popullit ka vërejtur se për çështjen në fjalë është zhvilluar procedurë gjyqësore në GJTHP, ndërsa tani është duke u zhvilluar procedurë gjyqësore në Gjykatën e Apelit, dhe në situatë të tillë gjykata referuese ka të drejtë t'i referojnë Gjykatës Kushtetuese çështje lidhur me përputhshmërinë kushtetuese të një ligji, sepse kjo përputhshmëri është ngritur gjatë zhvillimit të procedurës gjyqësore, dhe vendimi që duhet të nxirret nga gjykata, varet nga përputhshmëria e ligjit në fjalë me Kushtetutën.
22. Para se të ofrohet sqarim mbi kriteret e pranueshmërisë së një kërkesë të tillë para Gjykatës Kushtetuese, Avokatit të Popullit i rikujton Gjykatës së Apelit se praktika kushtetuese i njeh të drejtën palës që në procedurë, derisa nuk është vendosur rasti në merita, të kërkojë nga Gjykata që të referojë kërkesën për vlerësimin e kushtetutshmërisë.
23. Rrjedhimisht, në përputhje me kriteret e pranueshmërisë të vendosur me Aktvendimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Kosovës KO126/16 të datës 27 mars 2017 i publikuar më 1 qershor 2017, i rikujtojmë Gjykatës së Apelit, se termi “Gjykatë referuese” në kuptim të nenit 113, paragrafi 8 të Kushtetutës së Kosovës nënkupton gjyqtarin apo trupin gjykues i cili është kompetent për të gjykuar çështjen/rastin para saj.
24. Për më tepër, me qëllim që të parandalohet shpallja proceduralisht e papranueshme e kërkesës, trupi gjykues duhet që kërkesën për referim ta procedojë si trup gjykues, dhe jo vetëm kryetari i trupit gjykues. Për këtë arsye Avokatit të Popullit i propozon Gjykatës së Apelit që të nxjerrë Aktvendim përmes të cilit:
- Aprovon kërkesën e parashtruesit të kërkesës për referim të çështjes në Gjykatën Kushtetuese për vlerësimin e pajtueshmërisë së nenit 14. paragrafi 1, nënparagrafi 1.7, të Ligjit për Kryqin e Kuq të Kosovës, me Kushtetutën e Republikës së Kosovës.
 - Pezullon procedurën e vendimmarrjes në rastin konkret deri në vendimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Kosovës
 - Njofton Gjykatën Kushtetuese se vendimi i Gjykatës së Apelit në rastin konkret varet nga zbatimi i drejtpërdrejtë i normës ligjore të kontestuar dhe se kjo e fundit nuk mund ta vendos rastin duke zbatuar asnjë normë tjetër ligjore.
 - Vendos që dosja origjinale e tërë rastit t'i bartet Gjykatës Kushtetuese me qëllim që kjo e fundit të ketë prova se ekziston rasti konkret para Gjykatës së Apelit dhe se vendimi i saj varet nga vendimmarrja e Gjykatës Kushtetuese në lidhje me përputhjen e normës ligjore me Kushtetutën
25. Më tej, Gjykata (në frymën e nenit 113, paragrafi 8 të Kushtetutës, pra trupi gjykues) duhet që Gjykatës Kushtetuese t'i sqarojë se janë plotësuar kriteret e pranueshmërisë si në vijim:
- gjykata referuese duhet të ketë lëndën në shqyrtim e sipër;
 - ligji i kontestuar duhet të zbatohet drejtpërdrejt nga gjykata referuese në lëndën në shqyrtim e sipër;

- Pajtueshmëria me Kushtetutën, e ligjit të kontestuar është parakusht për vendimin mbi çështjen në pritje; dhe
 - gjykata referuese duhet të specifikojë se cilat dispozita të ligjit të kontestuar konsiderohen të papajtueshme me Kushtetutën.
26. Konkretisht, Gjykata e Apelit duhet të njoftojë Gjykatën Kushtetuese se lënda, dosja e të cilës është dorëzuar së bashku me kërkesën për vlerësim të kushtetutshmërisë (aktvendimin e lartpërmendur) ka të bëjë me një rast/çështje e cila ende nuk është vendosur nga Gjykata. Së dyti, se trupi gjykues që e referon çështjen është kompetent për të gjykuar rastin. Së treti, se vendimi i gjykatës referuese varet pikërisht nga zbatimi apo moszbatimi i nenit 14, paragrafi 1, nën-paragrafi 1.7 i Ligjit për Kryqin e Kuq të Kosovës.
27. Arsyetimi mbi zbatimin e drejtpërdrejtë të normës ligjore të kontestuar në rastin konkret duhet të shërbejë si dëshmi për Gjykatën Kushtetuese se vendimi i Gjykatës së Apelit është i lidhur vetëm me zbatimin e nenit konkret. Nuk ekziston asnjë dispozitë në asnjërin nga ligjet tjera në Republikën e Kosovës i cili do të zgjidhte kontestin në mes palëve, prandaj ekziston nevoja e interpretimit të përputhshmërisë së normës ligjore me Kushtetutën.

K O N K L U D I M

28. Institucioni i Avokatit të Popullit pas shqyrtimit të ankesës së parashtruesit vëren se janë paraqitur arsyetime substanciale të cilat ngritin dyshime serioze se norma ligjore nga e cila varet vendimmarrja e Gjykatës së Apelit në rastin konkret mund të jetë e papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Kosovës.
29. Institucioni i Avokatit të Popullit rikujton se parimi i shtetit të së drejtës obligon autoritetet publike, përfshirë gjykatat, që t'i kushtojnë rëndësi dhe kujdes të veçantë supremacisë së Kushtetutës ndaj ligjeve dhe mbrojtjes së lirive dhe të drejtave të njeriut, në procedurat që zhvillohen para tyre.
30. Rrjedhimisht, duke marr parasysh se janë paraqitur dyshime serioze të cilat mbështeten edhe me praktikën gjyqësore kushtetuese të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Kroacisë, se norma ligjore mund të jetë e papajtueshme me Kushtetutën, me qëllim të parandalimit të zbatimit të një norme të pavlefshme në nivel kushtetues, Gjykata e Apelit e Republikës së Kosovës duhet të referojë në Gjykatën Kushtetuese të Republikës së Kosovës rastin në përputhje me nenin 113, paragrafi 8. të Kushtetutës së Kosovës.
31. Për më tepër, neni 113, paragrafi 8. shërben si garanci e mbrojtjes së lirive dhe të drejtave themelore të individit dhe në shoqëritë demokratike është përfshirë si mekanizëm i mbrojtjes së individit nga procedura arbitrare gjyqësore, të cilat do të ishin të tilla nëse do të zbatohesh një normë që nuk është në përputhje me Kushtetutën e vendit.

Me nderime,

Hilmi Jashari

Avokat i Populli